

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ORGANİK TARIMA YÖNELİK POLİTİKALAR

Cengiz SAYIN

Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 07059 ANTALYA

Özet

Organik tarımsal üretim faaliyeti dünyada 1930'lu yıllarda başlamıştır. Çevre, bitki ve insan sağlığında görülen olumsuzluklar ile özellikle gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan üretim fazlalığı sorunu yeni arayışları teşvik etmiş ve organik tarımın bütün dünyada yaygınlaşmasına yol açmıştır. Günümüzde ise AB, dünyanın en büyük organik gıda pazarı olup aynı zamanda (EC) 2092/91 No'lu Konsey Yönetmeliği ile dünya organik tarımını yönlendirmektedir. Bunun yanında AB'de Ortak Tarım Politikası ve çevre politikaları kapsamında organik tarımsal üretim faaliyetini ilgilendiren çeşitli düzenlemeler de bulunmaktadır. Organik tarım faaliyeti Türkiye'de de hızlı bir gelişim içerisinde olup büyük bir dış satım potansiyeline sahiptir. Türkiye'nin bir yandan önemli hedef pazar olması öte yandan tam üyelik hazırlıkları dolayısıyla AB organik tarım politikalarını izlemesi ve bunlara uyum sağlaması kaçınılmaz gözükmektedir.

Anahtar Kelimeler: AB, Organik Tarım, Politikalar

Organic Agriculture Policies in European Union

Abstract

Since 1930's, organic agricultural production activity has been sustained in the world. Problems observed on health of environment, plant and human and also arisen production surplus as a result of conventional agriculture especially in the developed countries has lead to new expectations expanded the organic agriculture on world-wide. Today EU is the world's biggest organic food market so that directing organic agriculture by (EC) 2092/91 Council Regulation. There are various regulations which involve common agriculture policy and organic agriculture. For Turkey, organic agriculture has a huge potential for foreign trade which is rapidly increasing. Because of being important target market on the other hand making preparation to fully membership make compulsory for Turkey to applying legislation's for organic agriculture and adaptation to CAP so organic agriculture is an essential subject.

Keywords: EU, organic agriculture, policies

1. Giriş

Ekonomik olarak sürdürülmesi gereken bir üretim ve işleme sistemine sahip olan organik tarımsal üretim faaliyetinin başlangıcı 1930'lu yıllara dayanmaktadır. Ancak faaliyetin gelişmesi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde farklı nedenlere dayanmaktadır. Örneğin, gelişmiş ülkelerde *iç pazar talebi* organik tarımsal üretimi yönlendirirken gelişmekte olan ülkelerde *ihracat talep artışı* daha belirleyici olmaktadır. Dolayısıyla gelişmiş ülkeler gelişmekte olan ülkeler için hedef pazar konumunda bulunmaktadır.

AB'nde organik gıdalara yönelik iç pazar talep artışı yanında konvansiyonel tarım ürünlerinde üretim fazlası oluşması ve bunu gidermek için tarımsal üretim arayışlarının ortaya çıkması organik tarımı yaygınlaştıran en önemli etkenlerdendir. Bunun yanında çevre, bitki ve insan

sağlığında görülen bazı olumsuzluklar da çevre dostu tarımsal üretim faaliyetini ön plana çıkaran nedenler arasındadır.

Dünyada ticari kalitede organik tarımsal üretim yapan yaklaşık 130 ülke bulunmaktadır. Bu ülkelerin büyük bir kısmı Asya ve Afrika kıtasında bulunmaktadır. Organik ürün sertifikasyon işlemleri ise çoğunlukla Avrupalı Şirketler tarafından yapılmaktadır. Önceleri her ülkenin kendine ait oluşturduğu kurallarla yürütülen organik tarım faaliyeti, 1972 yılında Almanya'da *Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu* (IFOAM)'nun kurulmasıyla bütün dünyada ortak kurallar çerçevesinde yürütülmeye başlanmıştır (Kortbech, 2000). Halen AB uluslararası kabul gören *2092/91 No'lu AB Organik Tarım Yönetmeliği* ile dünya organik tarımını yönlendirmektedir

(Anonymous, 1991). Dünya organik gıda pazarının %50'sinden fazlasına sahip olan AB ülkeleri aynı zamanda dünyanın en büyük dış alımcısı konumundadırlar. Dış alımda öncelikle Birlik üyesi ülkeler tercih edilmektedir. Ancak AB'nde uygulanan standartların sağlanması durumunda üçüncü ülkelerden de organik ürün dış alımı yapılabilmektedir. Günümüzde hiçbir sorunla karşılaşmadan AB'ne organik ürün dış satımı yapabilen ülkeler ise; Arjantin, Avustralya, Macaristan, İsrail ve İsviçre'dir.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırmanın ana materyalini; doğrudan veya dolaylı olarak AB'de izlenen organik tarım politikalarına ilişkin yasal düzenlemeler ve mevcut uygulamalara ilişkin çalışmalar ile konuya yönelik yerli ve yabancı yayınlar oluşturmaktadır.

Araştırma; AB organik tarım yapısında genel durum, izlenen politikalar, bunlara ilişkin kurumsal yapılanma ve öneriler olmak üzere dört aşamada tamamlanmıştır.

3. Bulgular

3.1. Organik Tarıma Yönelik Politikalar

AB'de, 1985 yılında 94 430 ha olan organik tarımsal üretim alanı bu ürünlerle duyulan talebin ve tüketimin de etkisiyle artarak 2000 yılında 3 944 953 ha'ya ulaşmıştır. Aynı dönemde organik üretim

yapan işletme sayıları ise 1985 yılında 6 318 adet iken 2000 yılında 138 919'a yükselmiştir.

Öte yandan, AB toplam tarım alanı içinde organik üretim yapılan alanın payı 1998 yılında % 2,19 iken 2000 yılında % 3,06'ya yükselmiştir. Bununla birlikte organik tarımsal üretim yapan işletmelerin toplam işletme sayısı içindeki payı 1997 yılında %1,66 iken 2000 yılında %1,99'a çıkmıştır. AB'de organik üretim yapan işletmelerin ortalama büyüklüğü ise 28,4 ha'dır (Çizelge-1).

AB'nde organik tarımsal üretimi doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren çeşitli yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlardan dolaylı düzenlemeler, tarımdaki diğer düzenlemeler yanında organik tarımsal üretimi de yönlendiren maddeleri kapsamaktayken doğrudan düzenlemeler sadece organik üretimi konu almaktadır (Sayın,2002).

AB'nde tarımsal üretim faaliyeti, ortak piyasa düzenlemelerine göre Ortak Tarım Politikası (OTP) kapsamında sürdürülmekte ve desteklenmektedir. Organik tarımsal üretim faaliyeti de henüz pazar yapısı gelişen bir üretim dalı olup, ortak tarım politikası kapsamında yürütülen çeşitli düzenlemelerle yönlendirilmektedir. Genel olarak AB'nde organik tarım;

- a) OTP düzenlemeleri ve ayrıca bu kapsamda yer alan;
- ◆ Kırsal kalkınma düzenlemeleri,
 - ◆ Tarım-çevre ilişkilerini ilgilendiren düzenlemeler yanında,
- b) Çevre politikaları kapsamında ele alınan çeşitli düzenlemeler ile

Çizelge1. AB'de, Toplam Organik Tarım Alanı ve İşletme Sayısındaki Gelişmeler.

Yıllar	ALAN (Ha)	İŞLETME (Adet)	
1985	94 430	6 318	
1990	290 905	14 824	
1995	1 407 850	59 752	
1996	1 756 670	74 489	
1997	2 301 943	94 113	
1998	2 822 776	116 285	
1999	3 489 128	132 179	
2000	3 944 953	138 919	

AB Toplam Tarım Alanı (Ha) (1998) : 128 692 000

- ◆ Organik Tarım Alanı Payı (1998) : % 2,19
- ◆ Organik Tarım Alanı Payı (2000) : % 3,06

AB Toplam İşletme Sayısı (Adet) (1997) : 6 988 000

- ◆ Organik İşletme Payı (1997) : % 1,66
- ◆ Organik İşletme Payı (2000) : % 1,99

Ortalama Organik İşletme Büyüklüğü (2000) : 28,4 ha

Kaynak: Foster, C. and Lampkin, N. (<http://www.organic.aber.ac.uk/stats.shtml>).

c) AB'ne üye her ülkenin kendi koşullarına uygun olarak geliştirmiş olduğu Ulusal Programlarla yönlendirilmektedir (Sayın, 2002).

3.1.1.0 TP ve Organik Tarım

AB'nde, organik tarımsal üretim faaliyetine yönelik düzenlemelerin OTP kapsamında sürdürülmesine karşın, mevcut politikalarda günün koşullarına göre amaçlar ve araçlar bakımından devamlı olarak yeni düzenlemeler olabilmektedir. Bunlardan en son uygulananı Gündem 2000 Reform Düzenlemeleri olup, organik tarımsal faaliyeti ilgilendiren konuları da kapsamaktadır.

Gündem 2000 ile OTP' nin yeni amaçları olarak;

- ◆ Tüketicilere karşı temel sorumluluk olan ürün güvenliğinin sağlanması ve ürün kalitesinin artırılması,
- ◆ Çevre korumanın OTP ile bütünleştirilmesi,
- ◆ Tarım üreticilerine alternatif iş olanaklarının yaratılması,
- ◆ AB tarım mevzuatının sadeleştirilmesinin sağlanması konuları benimsenmiştir (Ekeman, 2000).

Belirtilen ortak amaçlara ulaşılabilmesi için Gündem-2000 kapsamında öngörülen düzenlemeler ve ele alınan konular ise;

- ◆ Üretim fazlalığını azaltıcı önlemler (tütün, yağ, şarap),
- ◆ Ortak piyasa düzenlemelerine ilişkin yatay tüzük ve
- ◆ Kırsal kalkınma düzenlemeleridir. (Anonymous, 2001).

3.1.1.1. Yatay Tüzük

Yatay tüzük uygulaması ile, üreticilere doğrudan ödeme sağlayan bütün ortak piyasa düzenlemeleri tek bir kapsama alınarak, hepsi için geçerli olacak bir takım kurallar oluşturulmuştur. Bunlar;

- ◆ Üretimin çevre faktörü dikkate alınarak yapılması ve aksi halde, doğrudan desteğin kısıtlanması veya tamamen durdurulması gibi kuralları kapsayan “çevre koruma yükümlülükleri”,
- ◆ Tarım işletmesinin refah seviyesi ve

istihdam oranının dikkate alınarak bazı şartlarda doğrudan ödeme miktarının artırılması konusunda üye ülkelere değişiklik yapma hakkı tanıyan “doğrudan ödemelerin ayarlanması kuralı” ve

- ◆ Kullanılmayan ve üreticilere ödeme yapılmayan fonların, çeşitli tarımsal ve çevre programlarında ağaçlandırma faaliyeti ve belirlenen diğer alanlarda kullanılmaları koşuluyla “artan fonların üye ülkenin kullanımına bırakılması kuralı”ndan oluşmaktadır (Ekeman, 2000).

Aslında Gündem 2000 reform tedbirleriyle çevreye, bitki, insan ve hayvan sağlığına uygun tarımsal faaliyetin desteklenmesi düzenlemelerinden önce, AB'ni Gündem 2000'e götüren nedenler arasında da tarım-çevre ilişkileri görülmektedir.

AB OTP'nda reform gereksinimi doğuran nedenler iç ve dış kaynaklı gelişmelere bağlanmaktadır. Dış etkenler arasında; dünya gıda talebinin artış göstermesi, daha liberal ticaret politikalarına geçiş eğilimi ve Dünya Ticaret Örgütü'ne yönelik sorumluluklar ile AB'nin genişlemesinin doğurduğu yeni gelişmeler bulunmaktadır. İç etkenler arasında ise; belirli sektörlerdeki pazar dengesinin bozulması, çevreye ilişkin yeni kuralların ilgili tüm mevzuata yansıtılmasını öngören Amsterdam Anlaşması, gıda güvenliği ve kalitesi ile hayvan sağlığı konularında tüketici çıkarlarının korunması ihtiyacı, yerleşmiş ve daha basit-şeffaf kurallara ihtiyaç duyulması, mevcut OTP ile bütçe üzerinde ortaya çıkan aşırı yük gibi konular yer almaktadır (Anonim 1999 ve Anonim, 2000).

3.1.1.2. Kırsal Kalkınma Düzenlemeleri

Gündem 2000 içerisinde yer alan bir diğer kapsamlı yapısal düzenleme kırsal kalkınmaya yöneliktir. Bu düzenlemeyle, bütün kırsal kalkınma projelerinin tek bir çerçevede toplanması amaçlanmış ve konu ile ilgili bütün mevzuatlar tek bir yasal düzenleme altında birleştirilmiştir. Bunun yanında kırsal kalkınmanın desteklenmesi için gerekli finansmanın da FEOGA olarak

adlandırılan Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu'nun Garanti bölümüne transfer edilecek fonlarla sağlanması kararlaştırılmıştır.

Buna göre kırsal kalkınmaya ilişkin tek yasal düzenleme olan 1257/99 No'lu Konsey Yönetmeliği 26.06.1999 tarihinde yayınlanmış ve 10 Ocak 2000 tarihinde uygulamaya girmiştir. Bu yönetmelikle birlikte, önceden daha dağınık ve farklı düzenlemelerle sürdürülen; FEOGA, ağaçlandırma, çevre, destekleme gibi kırsal kalkındırmayı ilgilendiren konular tek bir yasal düzenlemeye kavuşturulmuş ve önceki düzenlemeler uygulamadan kaldırılmıştır (Anonymous, 1999/a).

(EC) 1257/1999 No'lu yeni yönetmelikte çevre korunmasına önem verilerek, *çevreye uygun tarımsal metotların teşvik edilmesi* ve bunlara yönelik desteklemelerin mevcut düzeyin üç katına çıkarılması, kurallara uymayanlara yönelik *doğrudan yardım ve desteklemelerin kısıtlanması veya kesilmesi*, tarım alanındaki bilimsel araştırmalara daha fazla önem verilerek doğanın korunmasının sağlanması ve pazarların da buna göre yönlendirilmesi gibi konulara ağırlık verilerek, kırsal kalkınmanın OTP'nin ikinci direği olması hedeflenmiştir (Anonymous, 1999).

Nitekim 1257/1999 No'lu Konsey Yönetmeliği'nin II.Kısım'a ait altıncı bölüm madde 22-24 arası tarım ve çevre konusunu, yedinci bölümün madde 25-28 arası tarım ürünlerinin pazarlanması ve işlenmesini, sekizinci bölümün madde 29-32 arası ormancılık konusunu, III.Kısım'a ait madde 35-40 arası FEOGA'dan mali destekler konusunu, IV.Kısım'a ait madde 51-52 devlet yardımları konusunu ve aynı kısım madde 55 ise 1257/1999 No'lu Yönetmelik'le uygulanmasına son verilen yönetmelikleri ayrıntılı olarak açıklamaktadır (Anonymous, 1999).

Gerek yatay tüzük ve gerekse kırsal kalkınma faaliyetlerine yönelik düzenlemeler ile Gündem 2000'de belirtilen *topluluk mevzuatının sadeleştirilmesi* amacı gerçekleştirilmiş olmaktadır. Ancak diğer yandan da *çevreye uygun tarımsal üretim faaliyetine önem verilerek desteklenmesi* yoluna gidilmektedir.

3.1.1.3. Tarım-Çevre Düzenlemeleri

AB'de organik tarımsal üretim faaliyetini ilgilendiren OTP kapsamındaki bir diğer politika aracı ise *tarım-çevre ilişkilerini konu alan 2078/92 Nolu Konsey Yönetmeliği* olup, bu düzenlemeyle Gündem 2000 kapsamında ele alınan ve çevre korunmasına olanak sağlayan tarımsal üretim metotlarının desteklenmesi amacını taşıyan politika uygulamalarına ilişkin yasal zeminin oluşturulmasına önemli katkılar sağlanmıştır. Çünkü 1257/99 No'lu Kırsal Kalkınma Yönetmeliği ile 2078/92 No'lu Yönetmelik uygulamadan kaldırılarak artık *tarım-çevre düzenlemeleri kırsal kalkınma düzenlemeleri kapsamında* ele alınmıştır (Anonymous, 1999/b).

Tarım-çevre ilişkileriyle ilgili olarak organik tarımın desteklenmesi konusunda önemli düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve organik üretim alanlarının diğerlerine oranla genişletilmesinde mesafe kaydedilmiştir. Bu düzenleme ile ülkelere göre farklı olmak üzere organik tarım alanlarına daha fazla (%25-40) sübvansiyon desteği sağlanmıştır. Böylece organik tarım teşvik edilmiştir (Haccius and Lünzer, 2000).

3.1.2. Çevre Politikaları

AB'de organik tarımsal faaliyeti de ilgilendiren bir diğer politika alanı çevre politikalarıdır. Çevre politikaları ile amaçlananlar ise;

- ◆ *Çevrenin korunması ve çevre kalitesinin yükseltilmesi,*
- ◆ *İnsan sağlığının korunması,*
- ◆ *Doğal kaynakların akılcı kullanılması ve*
- ◆ *Çevre sorunlarına ilişkin uluslararası düzeyde çeşitli önlemler alınması olup,* bunlar organik tarımsal üretim faaliyetine yönelme nedenlerine de paralellik göstermektedir (Ekmeztoglou ve ark. 2001). Nitekim AB'de çevre politikası uygulama alanları kapsamında, tarımsal üretim faaliyeti ve organik tarımla ilişkili olarak yer alan başlıca önemli konular; *toprak, su, doğal koruma ve biyoçeşitlilik, endüstri ve ürün politikası, kimyasallar ve biyoteknoloji alanlarında yoğunlaşmaktadır* (Anonymous, 2002).

Ancak AB'de çevre politikaları, OTP'da olduğu gibi günün koşullarına göre değişime uğramakta ve yenilenmektedir. Önceleri Roma Antlaşması'nın çeşitli maddeleri uyarınca yürütülen çevre düzenlemeleri, 1986 yılında kabul edilip çevre konusunda bir Topluluk politikası geliştirilmesi ve uygulanmasını öngören Tek Senet'le yeni bir ivme kazanmış, daha sonra 1991 yılında AB'ni kuran Maastrich Anlaşması ile 1999 yılındaki Amsterdam Anlaşmasıyla çevreye önem veren politikalar ön plana çıkmıştır. Halen AB'de çevre konusuna yönelik yasal yapının çerçevesi, *Çevre Eylem Programları* ve *çeşitli antlaşmalarla oluşturulan birtakım ilkelerle* belirlenmektedir (Ekmeztoglu ve ark.2001).

Çevre, bitki, insan ve hayvan sağlığının korunması amaçlarını taşıyan ve bu yönüyle tarımsal faaliyeti ve bu kapsamda da organik tarımı da ilgilendiren hükümler içeren *ilkeler; bütinleyicilik, yüksek seviyede koruma, ihtiyat, önleme, kaynaktan önleme ve kirlenmeyi önleme* başlıklarından oluşmaktadır. Bunlardan özellikle ihtiyat ilkesiyle bitki, insan ve hayvan sağlığı konuları ayrıntılı olarak ele alınmaktadır (Ekmeztoglu ve ark.2001).

Günümüze kadar AB'de 5 adet Çevre Eylem Programı tamamlanmıştır. Genelde 3-5 yıllık programlar şeklinde organize edilen programların ilki 1973 yılında başlatılmış olup, halen 2001-2010 dönemini kapsayan en uzun süreli *6.Eylem Programı* yürürlükte bulunmaktadır.

"Çevre 2010: Geleceğimiz ve Tercihimiz" adını taşıyan ve Birlik çevre politikasının amaç ve önceliklerini, olması gerekli önlemleri belirten programın stratejik olarak ele alınan konularından ikisi; *çevre mevzuatının iyileştirilmesi, çevre gereklerinin diğer politikalara entegre edilmesi* ve piyasa ile yakın çalışma, arazi kullanım ve idare kararlarında çevre konusunun dikkate alınması şeklindedir (Sayın, 2002).

Öte yandan aynı program kapsamında öncelik verilen 4 temel konu olarak ise; iklim değişikliği, doğa ve biyolojik çeşitlilik, çevre ve sağlık ile doğal kaynaklar ve atıklar belirlenmiştir (Anonymous, 2002).

3.2. Organik Tarıma Yönelik Destekleme Uygulamaları

AB'de organik tarımsal faaliyete yönelik desteklemeler OTP ve çevre politikaları kapsamında yürütülmektedir. Sadece, destekleme konusunu içeren *farklı programlar* uygulanmaktadır.

Desteklemelerin yasal dayanağını;

- ◆ 1988 yılından bu yana uygulanan (EC) 4115/88 No'lu "*Extensification Programme*" konulu Konsey Yönetmeliği ile,
- ◆ 1992 yılından 1999 yılına kadar uygulanan EEC 2078/92 No'lu "*Agri-Environment Programme*" konulu Konsey Yönetmeliği oluşturmaktadır.
- ◆ Günümüzdeki destekleme uygulamaları ise, *Gündem-2000* düzenlemelerinde yer alan 1257/99 No'lu Kırsal Kalkınma Yönetmeliği ve her üye ülkenin kendine özgü koşullarına göre oluşturduğu *ulusal programlarıyla* sürdürülmektedir (Sayın ve ark., 2002).

3.2.1. Destekleme Yöntemleri

Yukarıda belirtilen programlar kapsamında uygulanan desteklemelerin şekli ise büyük çoğunlukla;

- a) Doğrudan *üreticiye birim alana* veya *hayvan başına* göre teşvik sübvansiyonu verilmesi,
- b) Ayrıca *pazarlamaya* yönelik çeşitli desteklemelerin uygulanması yönündedir.

Bunlardan *üreticiye teşvik sübvansiyonu* verilmesinde;

- ◆ Bölgenin özelliği, ürün çeşidi ve işlenen alanın özelliğine bağlı olarak desteklemelerde %20-40 oranında farklılık oluşması,
- ◆ Destekleme kapsamına alınmada, sertifikalı ürün veya alan olup olmama koşulu getirilmesi ve
- ◆ Uygulanan ortak politika çeşidine (çevre, tarım vd.) göre yeni şekillenmelerin ortaya çıkması söz konusu olabilmektedir.

Öte yandan, *pazarlamaya yönelik* desteklemelerdeki ana amaçların ise büyük çoğunlukla;

- ◆ Birliğe üye her ülkede "*Pazarlamayı*

- ◆ *Geliştirme Düzenlemesi*” geliştirilmesi,
- ◆ Üreticilerin bir *pazarlama organizasyonuna bağlı* olarak faaliyette bulunması,
- ◆ Organik ürünlere ilişkin *pazarlama kavramının* geliştirilmesi,
- ◆ Organik ürünlerin *işlenmesinin sağlanması* olduğu görülmektedir.

3.2.2. Destekleme Programlarındaki Ortak Noktalar

Bütün destekleme uygulamaları için önceden bir program oluşturulmakta ve ortak konular olarak;

- ◆ Programın *amaçları*,
- ◆ Program kapsamına girecek *üreticilerin belirlenmesi*, seçimi,
- ◆ Uygulanacak (yardım) *destekleme miktarları ve uygulama süreleri ürün çeşitlerine* göre yönlendirme,
- ◆ Yardım uygulamalarının *genel kuralları*,
- ◆ Üreticilerden istenen *koşullar*, yerine getirilmesi beklenen *şartlar*,
- ◆ Yardım programının *finansmanı*,
- ◆ Program boyunca üreticilere yönelik; gösteri, tanıtım, teknik bilgi verme, danışmanlık vd. *hizmetlerin* sunulması ve bunların programın amacının gerçekleştirilmesine dönük olması ve
- ◆ Programın *genel değerlendirilmesine* (izleme ve değerlendirme) ilişkin gerekli prosedürlerin belirlenmesi gibi konular ele alınmaktadır (Sayın, 2002).

3.2.3. Ulusal Programlar

Birlik genelinde izlenen ortak politikalar dışında, her ülke kendi oluşturduğu *Ulusal Programlar* kapsamında doğrudan organik tarıma yönelik bir takım desteklemeler uygulamaktadır. Ancak, *destekleme kapsamına alınan üreticilere yönelik kriterler, ürün çeşitleri ve yardım miktarları konusunda ülkeden ülkeye farklılıklar* olabilmektedir. Temelde destekleme şekli, konunun başında da belirtildiği gibi *ekim alanına veya hayvan başına* göredir. Ülkeler bu konudaki yerel uygulamalarda bağımsız olarak hareket edebilmektedirler.

Örneğin, bir ülkede sadece *sertifikalı*

organik üretim alanları destekleme kapsamına alınırken, diğerinde sertifikalı olsun olmasın *bütün tarım üreticileri*, istenen koşulları taşıması durumunda organik üretim desteklemelerinden yararlandırılmaktadır. Bunun yanında bir kısım ülkenin de, *sertifikalı alanlar ile henüz organik dönüşüm aşamasında olan ve izlenen alanlarla diğer tarım işletmeleri* şeklinde bir sınıflandırmaya yönelip buna göre desteklemelerde bulunduğu görülmektedir. Kuşkusuz bütün uygulama farklılıklarının temelinde, ülkelerin hangi ürünlerde üretim fazlalığı olduğu önemli bir etkidir. Çünkü organik tarımsal üretim faaliyeti ve organik gıda pazarı, hızla gelişen ve talep gören bir alan olup üretim fazlalığı bulunan tarım alanlarının bu yöne sevk edilmesi için iyi bir zamanlama ve fırsattır. Böylece, fazla üretimin azaltılmasına yönelik mali yükü, dolaylı olarak alternatif bir üretim alanı da desteklenmiş olmaktadır. Üstelik ürünlere yönelik yeni bir pazar yapısının oluşturulması ve tüketim eğiliminin giderek artışı, üretim fazlalığı olan alanlardan kaçışı hızlandırmakta ve cazip hale getirmektedir.

3.3. Kurumsal Yapılanma

AB’de organik tarımsal üretim faaliyetine yönelik destekleme uygulamaları, sadece üreticiye sübvansiyon ödemesi ve pazarlamaya yönelik çeşitli desteklemelerle sınırlı olmayıp *kamusal ve özel yapılanmayla beliren bir takım hizmet vd. desteklemeler* de bulunmaktadır.

Politikaların uygulanmasında kamunun rolü ise;

- ◆ Organik üretim konusundaki *genel sorunlarla* ilgilenmek,
- ◆ (EC) 2092/91 No’lu Konsey *Yönetmeliğinin uygulanmasını* sağlamak,
- ◆ Organik tarıma yönelik *sübvansiyon destekleri* uygulamak ve
- ◆ Organik ürünlerin *pazarlanmasına katkı sağlamak* şeklindedir (Haccius and Lünzer, 2000).

Bakanlığın uyguladığı yönlendirme düzenlemeleri yanında, konuya yönelik şekillenmiş çeşitli *danışmanlık hizmetleriyle* de organik tarımsal üretim faaliyeti

desteklenmektedir. Ancak AB’de organik tarımsal faaliyetin geliştirilmesine ilişkin *danışmanlık* hizmetlerindeki yapılanma da farklı şekillerde olabilmektedir. Bunlar;

- a) *Kısmen kamu kurumu* niteliğinde olan çeşitli üretici kuruluşlarınca üreticilere danışmanlık hizmeti verilmesi,
- b) *Tamamen kamunun kontrolünde* danışmanlık hizmetlerinin yürütülmesi ve
- c) Birkaç organik ürün üreticisinin bir araya gelerek *danışman kiralaması* ve kamunun buna destek vermesi şeklindedir (Haccius and Lünzer, 2000).

Belirtilen alternatiflerin her üçünün de seçilmesi veya sadece birisinin/ikisinin tercih edilmesi söz konusu olabilir. Burada üzerinde durulması gereken nokta, *organik tarımsal üretim faaliyetinin teknik detaylar gerektiren ve danışmanlığa ihtiyaç duyulan bir faaliyet* olduğudur. Danışmanlık hizmeti veren yetkili kaynaklar olduğu sürece kim veya kimler olduğu fazlaca önemli değildir. Nitekim, organik ürün sertifikasyonu için yetkili kontrol şirketlerince gerekli izlemenin yapılması yanında danışmanlık hizmetleri de verilmiş olmakta, aksi halde sertifikasyon işlemleri gerçekleştirilememektedir. Dolayısıyla *organik tarımsal üretim faaliyetinde danışmanlık hizmeti zorunlu bir seçenek* olarak belirmektedir.

4. AB’de İzlenen Organik Tarım Politikaları Karşısında Türkiye’nin AB’ne Uyumuna Yönelik Başlıca Öneriler

Türkiye organik gıda dış satımını büyük çoğunlukla AB’ne üye ülkelere yapmakta ve pazar payını arttırabilmek için AB’ne koşulsuz organik ürün ihraç edebilen ülkeler listesine girmek durumundadır. Türkiye’nin AB ile tam üyelik müzakerelerinin gündemde olduğu bir dönemde, tarım sektöründeki uyum konusunda da gerekli uyum düzenlemelerine hazırlıklı olması gerekmektedir. Türkiye’deki organik tarımsal üretim düzeyi ve potansiyeli AB’nin dış alım taleplerini karşılayabilecek durumda olup özellikle

kuru meyve ihracatında diğer dünya ülkelerine ve AB üyesi ülkelere oranla karşılaştırmalı üstünlüklere sahiptir.

Ancak genelde ülke içi pazarlama olanaklarının geliştirilmesi ve gerekse AB’ne uyumun sağlanabilmesi için aşağıda sıralanmış önerilerle ilgili olarak *Türkiye’deki noksanlıkların* süratle giderilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bunlar;

- ◆ Üretim ve pazarlamaya yönelik *ulusal destek programı* oluşturulması ve bu amaçla doğrudan gelir desteği fırsatının kullanılması,
- ◆ Pazarlamaya yönelik *kurumsal yapılanmanın* oluşturulması,
- ◆ Üretici *örgütlenmesinin* teşvik edilmesi,
- ◆ Üretici, alan ve hayvan sayısı konusunda doğru bilgi elde etmek için *sağlıklı kayıt* sisteminin oluşturulması,
- ◆ Ürünlerin *işlemesine özel yatırım* teşviklerinin sağlanması,
- ◆ Eğitim, yayım, araştırma ve *danışmanlık* hizmetlerinin geliştirilmesi,
- ◆ Organik tarım sektöründe *kamunun aktif rol* üstlenmesi,
- ◆ Ülke içi *pazarlama kanallarının* genişletilmesi,
- ◆ *AB yönetmeliklerinin* izlenmesi ve derhal Türkiye’deki uygulamalara yansıtılması,
- ◆ Ürün *çeşitliliği* ve AB *pazarlarına yakınlık* avantajının değerlendirilmesi,
- ◆ Çevreci üretimin gerekliliği olan gübre ve ilaç kullanımının daha kontrollü olarak ve *analize dayalı* bir şekilde sürdürülmesi,
- ◆ *Yasal ve kurumsal düzenlemede* özel sektör, üretici örgütleri ve kamu kesimi işbirliğinin sağlanması,
- ◆ Bölgesel *farklılıkların* yönlendirilmesi ,
- ◆ Tüketici *bilinçlenmesinin* sağlanması,
- ◆ Organik üretime *dönüşümün* teşvik edilmesi,
- ◆ *Kontrol ve Sertifikasyon* olanaklarının genişletilmesidir.

Kaynaklar

- Anonymous, 1991. “Official Journal L 215”, 30/07/1992 P. 0085-0090
- Anonymous, 1991. “...on organic production of agricultural products and indications referring there to on agricultural products and food

- stuffs". EU Council Regulation (EEC) No: 2092/91 of 24 June 1991 (QJL 198, 22.07.1991) (www.defra.gov.uk/farm/organic/rec2092.pdf).
- Anonymous, 1999/a. "...on Support for Rural Development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAEF) and amending and repealing certain Regulations", EU Council Regulation (EC) No. 1257/1999 of 17 May 1999 (QJL 160, 26/06/1999, p. 0080-0102).
- Anonymous, 1999/b. "...supplementing Regulation (EEC) No: 2092/91 ... to include livestock production". EU Council Regulation (EC) No: 1804/1999 of 19 July 1999 (QJL 222, 24.08.1999, p. 0001-0028).
- Anonim, 1999. "AB OTP Reformunun Yeni Tur DTÖ Müzakereleri ...". DTM, AB Genel Müdürlüğü, Aralık-Ankara.
- Anonim,2001. "Organik Tarım". (www.tarim.gov.tr/Bilgi/organik%20/tarim/organik-tarim.htm).
- Anonymous, 2000. "CAP Reports". European Commission Directorate for Agriculture (DE AGRI), Luxembourg (<http://europa.eu.int>).
- Anonimus, 2001. "... For Imports From Third Countries Under Article 11 of Council Regulation (EEC) No 2092/91 ...". EU Commission Regulation (EC) No: 1788/2001 of 7 September 2001. Official Journal Of The European Communities, 243/3 (www.organic-europe.net/archive/eu-commission-2001-01.pdf)
- Anonymous, 2001. "Agenda 2000, Reform of the Common Agricultural Policy (CAP)". (<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/160002.htm>)
- Anonymous, 2002. "Environment". (www.europa.eu.int/comm/environment/policy_en.htm).
- Ekeman, E. 2000. "21.Yüzyılın Eşiğinde Avrupa Birliği'nde Ortak Tarım Politikası". İKV: 158, Mayıs, İstanbul.
- Ekmeztoglou, T., Baladimos, A. ve Budak, S. 2001. "AB'nin Çevre Politikası ve Türkiye'nin Uyumu". İKIV Yayını, (Editör: Canverdi, H.) Kitap 5, Eylül-İstanbul.
- Foster, C. and Lampkin, N. 2000. "Organic And In-Conversion Land Area, Holdings, Livestock And Crop Production In Europe". FAIR3 -CT96-1794, Final Report-October 2000. (www.organic.aber.ac.uk/stats.shtml).
- Haccious, Manon ve Lunzer, 2000. Organic Agriculture in Germany (http://www.organic-europe.net/country_reports/edf/2000/germany-pdf).
- Kortbech, O. R. 2000. "Export Opportunities of Organic Food From Developing Countries". (www.ifoam.org/orgagri/worldorganics-2000-conference.html).
- Sayın, C. ve ark., 2002. "AB'de Organik Tarımsal Üretime Yönelik Politikalar ve Türkiye'nin Uyumu" Sürdürülebilirlik ve Organik Tarım Sempozyumu, 27-28 Haziran, Ankara.
- Sayın, C. 2002. "Dünya, AB ve Türkiye'de Organik Tarıma İlişkin Gelişmeler ve İzlenen Politikalar". Özel Çalışma (150 syf), İzmir Ticaret Borsası (Basımda), İzmir.